

Kraków, 23 listopada 2022 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Kariny GRABOWSKIEJ na temat "*Specjalne Prawa Ciągnięcia jako forma pieniądza międzynarodowego*", przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Janusza Bilskiego

1. Wybór tematu, cele i hipotezy analizy prezentowanej w rozprawie

Nie ulega wątpliwości, że w ostatnich latach jesteśmy świadkami coraz większego zainteresowania problematyką współczesnych finansów i pieniądza międzynarodowego. Trwające od wielu lat ożywione dyskusje na temat ważnych problemów oraz projektów reformy finansów międzynarodowych, jak dotychczas nie wpłynęły na istotną zmianę ich kształtu. Nadal nie udało się znaleźć odpowiedzi na pytanie czy we współczesnych realiach potrzebny byłby pieniądz międzynarodowy i jaka powinna być najbardziej pożądana jego forma (złoto, dolar USA, czy Specjalne Prawa Ciągnięcia). Nie udało się też rozstrzygnąć jakie mechanizmy należałoby wykorzystywać przy ustalaniu wielkości jego podaży i które instytucje lub organizacje międzynarodowe powinny być za to odpowiedzialne. Równocześnie podkreślić należy, że stajemy obecnie coraz bardziej przed koniecznością przebudowy międzynarodowego systemu walutowego.

Również większość badaczy nie traktuje tej problematyki kompleksowo. Nadal zdecydowana większość teoretyków i naukowców zajmuje się dystrybucją zasobów materialnych, a nie dostępem do pieniądza międzynarodowego, chociaż determinuje to kształt i zakres tej dystrybucji. W mojej opinii podjęty przez Doktorantkę problem badawczy jest ważny i aktualny, wymagający prowadzenia pogłębionych analiz.

Analizując dotychczasową rolę Specjalnych Praw Ciągnięcia Doktorantka słusznie – moim zdaniem – zakłada, że obecnie istnieje już wiele przesłanek wskazujących na to, że szersze ich wykorzystanie w przyszłości mogłoby w istotny sposób przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania międzynarodowego systemu finansowego.

Tytuł rozprawy doktorskiej został sformułowany poprawnie. Za poprawny i w pełni uzasad-

niony uznają też wybór teorii (zarówno tradycyjnych, jak i współczesnych), które posłużyły Doktorantce do oceny szans, by Specjalne Prawa Ciągnięcia stały się w przyszłości pieniądzem światowym oraz postawienia pytania badawczego: czy szersza rola SDR mogłaby przyczynić się do bardziej sprawnego funkcjonowania międzynarodowego systemu finansowego?

W moim przekonaniu, bardzo ważną kwestią w dojrzałym opracowaniu naukowym jest prawidłowe sformułowanie celu oraz hipotez badawczych przyjętych do analizy zaprezentowanej w pracy. Autorka recenzowanej dysertacji wyczerpująco wyjaśniła przesłanki wyboru tematu, poprawnie określiła cel analizy prezentowanej w pracy oraz zdefiniowała podstawową hipotezę, która brzmi:

„awansowanie SDR do roli pieniądza międzynarodowego powinno rozpocząć się od szerszego ich wykorzystania w stosunkach finansowych krajów rozwijających się i rynków wschodzących (emerging markets), co daje szansę na upowszechnienie SDR w finansach międzynarodowych, a co więcej może działać stabilizująco na globalny system walutowy”.

Poprawnie uzupełniła ją też następującą hipotezą pomocniczą:

„organizacja międzynarodowego systemu walutowego w istotny sposób może określić rodzaj, zakres i funkcję pieniądza światowego”.

W moim przekonaniu takie podejście uznać można za odpowiadające wymogom stawianym dojrzałym opracowaniom naukowym. Doktorantka formułując w taki właśnie sposób pytanie badawcze i te hipotezy, potwierdziła swoje kompetencje do prowadzenia działalności badawczej. Wybór tematu i zakresu analizy prezentowanej w rozprawie, z punktu widzenia jego wagi i aktualności oceniam więc bardzo wysoko.

Postawione hipotezy w logiczny sposób wiążą się z założonymi celami. Prezentacji tych celów oraz wyników analizy zmierzającej do weryfikacji hipotez i sformułowania odpowiedzi na postawione pytania badawcze podporządkowała strukturę rozprawy.

2. Konstrukcja i treść rozprawy, ocena merytorycznej zawartości

Konstrukcja recenzowanej pracy charakteryzuje się spójnością, logicznym układem wywodów i poprawną komunikatywnością. Została podporządkowana realizacji założonego celu i sformułowania odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Rozprawę podzielono na 4 rozdziały merytoryczne, „Wstęp” oraz „Zakończenie”. W dysertacji zamieszczono także: Bibliografię, Spis tabel, Spis wykresów.

Zawartość poszczególnych rozdziałów odzwierciedla zapowiedzianą procedurę analizy, stanowi konsekwentne rozwinięcie zastosowanych metod badawczych i prezentację uzyskanych wyników analizy. Ich konstrukcja jest klarowna, logiczna i dobrze przemyślana. Rozważania podejmowane w

kolejnych rozdziałach wynikają z wcześniej prezentowanych analiz teoretycznych i empirycznych. W „Zakończeniu” zestawiono i opisano najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

Szkoda jednak, że Doktorantka nie zdecydowała się rozpoczynać poszczególnych rozdziałów od uwag wstępnych, gdzie zaprezentowałaby zadania badawcze oraz nakreśliła schemat procesu badawczego opisywanego w danym rozdziale. Za istotną wadę dysertacji uważam też brak na końcu poszczególnych rozdziałów syntetycznego podsumowania, zawierającego charakterystykę najważniejszych konkluzji częściowych wynikających z analizy prezentowanej w danym rozdziale.

Układ pracy jest w zasadzie prawidłowy, a kolejność i tematyka poszczególnych rozdziałów nie budzą zastrzeżeń. Widać wyraźnie ich logiczne następstwo i związki merytoryczne. Zaletą pracy jest syntetyczne ujęcie prezentowanych w niej zagadnień.

Cytowana w dysertacji bibliografia zawiera ponad 240 pozycji (w tym znaczna część to publikacje zagraniczne) o różnorodnym charakterze: monografie naukowe, artykuły, a także raporty i analizy uznanych w Polsce i za granicą ośrodków badawczych. Potwierdza to niezwykle dokładne rozpoznanie przez Doktorantkę literatury przedmiotu, w tym także zagranicznej.

Lektura recenzowanej rozprawy pozwala wyróżnić w niej trzy powiązane ze sobą części. Pierwszą z nich stanowią rozdział pierwszy i drugi. Jest to pewnego rodzaju teoretyczno-koncepcyjna „podbudowa” analizy zjawisk prezentowanych w dysertacji. Natomiast część druga obejmująca rozdział trzeci została opracowana w oparciu o przeprowadzoną przez Autorkę analizę genezy, ewolucji i funkcjonowania Specjalnych Praw Ciągnięcia. Część trzecią stanowi rozdział czwarty, który - moim zdaniem - jest najważniejszą częścią dysertacji. Doktorantka zestawiała tu i opisała najważniejsze wyniki własnych przemyśleń i analiz dotyczących koncepcji budowy nowego ładu monetarnego opartego na SDR.

Rozdział 1 „*Pieniądz międzynarodowy i jego rola w finansach międzynarodowych*”, oraz Rozdział 2 „*Pieniądz międzynarodowy w systemach walutowych*”, jak wynika z ich tytułu mają charakter teoretyczny. Doktorantka podjęła w nich udaną próbę zbudowania teoretycznych podstaw dla analizy prezentowanej w pracy. Rozpoczęła od charakterystyki w rozdziale 1 istoty oraz najważniejszych funkcji waluty międzynarodowej. W rozdziale 2 natomiast skupiła się na analizie ewolucji międzynarodowego systemu walutowego. Słusznie wyróżniła tu etapy: waluty złotej, dewizowo-złoty, dolarowo-złoty oraz wielodewizowy. Warto podkreślić, iż w tej części dysertacji Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością licznych pozycji literatury, w tym również zagranicznej. Umiejętnie zestawiała zróżnicowane podejścia wielu badaczy i pokazała najistotniejsze wspólne ich elementy. Jest to dobre wprowadzenie do empirycznej analizy, której wyniki zaprezentowała w kolejnych częściach rozprawy.

Z kolei, dla realizacji założonego celu badawczego i udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze, szczególnie ważną część pracy stanowią rozdziały 3 i 4.

W rozdziale 3 „*Powstanie i rozwój Specjalnych Praw Ciągnięcia*” Autorka skoncentrowała się na charakterystyce Specjalnych Praw Ciągnięcia jako waluty międzynarodowej. Podjęła tu również udaną i poprawną merytorycznie próbę wskazania zmian, jakie należałoby wprowadzić do Statutu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, by usprawnić funkcjonowanie SDR.

Ważną kontynuacją zagadnień poruszonych w rozdziale 3 jest prezentacja wyników analizy opisanych w rozdziale 4 zatytułowanym. „*Perspektywy przekształcenia SDR w pieniądź międzynarodowy*”.

Doktorantka rozpoczęła ten rozdział od charakterystyki najważniejszych koncepcji budowy nowego międzynarodowego ładu walutowego opartego na SDR. Następnie szczegółowo opisała najważniejsze elementy hipotetycznych scenariuszy rozwoju globalnego systemu walutowego. Podjęła też udaną próbę prezentacji głównych problemów, na jakie napotyka upowszechnienie Systemu SDR na świecie. Szczególnie ważnym elementem tego rozdziału (i zarazem całej pracy) jest bardzo wartościowa merytorycznie próba identyfikacji i oceny najważniejszych konsekwencji ewentualnego awansowania SDR do roli pieniądza międzynarodowego.

Należy podkreślić, że złożone procesy zachodzące we współczesnym międzynarodowym systemie walutowym Doktorantka zbadała i opisała kompleksowo we wszystkich najważniejszych aspektach, a zwłaszcza - ekonomicznym i społecznym. Świadczy to o Jej dużym profesjonalizmie. Analizę oparła również na wynikach badań przeprowadzonych przez międzynarodowe zespoły naukowców, poprawnie dobrała i odpowiednio wykorzystała też trudno dostępne dane statystyczne. Zestawiła je w 18 tabelach i zilustrowała na 12 wykresach, co znakomicie ułatwia ich interpretację.

W dość obszernym (4,5 strony) podsumowaniu zatytułowanym „*Zakończenie*” Doktorantka zestawiła najważniejsze wnioski z przeprowadzonej analizy. Poprawnie uzasadniła wybór tematu analizy prezentowanej w pracy. W moim odczuciu ważnym elementem tej części pracy jest również podsumowywanie weryfikacji postawionych hipotez badawczych. Niestety, nie nakreśliła dalszych kierunków badań, które powinny być w tym obszarze prowadzone. W moim przekonaniu bardziej poprawnym byłoby nadanie tej części rozprawy tytułu „*Zakończenie i wnioski*”.

Reasumując, po zapoznaniu się z tekstem rozprawy z satysfakcją mogę stwierdzić, że Doktorantka w pełni zrealizowała przyjęte założenia i cele badawcze analizy zaprezentowanej w dysertacji.

3. Uwagi szczegółowe

Jak już podkreślono, recenzowana dysertacja została przygotowana z dużą starannością, poprawnym i komunikatywnym językiem. Sporadycznie pojawiają się jednak drobne usterki stylistyczne lub językowe. Lektura tekstu nasuwa pewne uwagi i wnioski, oczywiście do ewentualnego rozważenia przez Doktorantkę w jej dalszej pracy naukowo-badawczej (zaznaczyłem je w tekście lub w komentarzach do elektronicznej wersji rozprawy). Do najważniejszych z nich zaliczam, takie niezbyt poprawne sformułowania, jak np.:

- w moim przekonaniu dysertacja (monografia, rozdział, artykuł) nie jest analizą, lecz prezentacją najważniejszych wyników analizy;
- cele badawcze dotyczą prezentowanej analizy, a nie dysertacji, według mnie nie powinno się stosować określenia „cel niniejszej pracy”, a raczej: cel analizy prezentowanej w dysertacji;
- hipoteza nie jest weryfikowana w pracy lecz w toku analizy prezentowanej w pracy;
- w tekście pisanym nie można omawiać - raczej: opisywać, charakteryzować, itp.;
- rozdział, tabela, wykres nie przedstawia - raczej: w rozdziale, tabeli i na wykresie przedstawiono;
- w rozdziale Autorka bada, w jaki sposób - raczej: prezentuje wyniki badania zmierzającego do odpowiedzi na pytanie...;
- literaturę wykorzystano w badaniu, a nie dysertacji;
- teorie dostrzegające, raczej autorzy teorii dostrzegają;
- określenie „dziś” – raczej obecnie, współcześnie, itp.;
- tabela, wykres powyższy (poniższy) – raczej podać numer tabeli, wykresu;
- ilość osób – raczej liczba;
- suma PKB – raczej wartość;
- walutą trzymaną – raczej deponowaną.

Ważnym - według mnie – niedociągnięciem Doktorantki jest też:

- brak do każdego rozdziału uwag wstępnych z nakreśleniem schematu procesu badawczego opisywanego w danym rozdziale;
- brak po każdym rozdziale podsumowania analizy w nim prezentowanej, zawierającego charakterystykę najważniejszych konkluzji częściowych wynikających z analizy prezentowanej w danym rozdziale;

Oczywiście, te drobne niedopatrzienia mają charakter dyskusyjny i wynikają z subiektywnej refleksji recenzenta. pobudzoną lekturą pracy. Chciałbym podkreślić, iż nie pomniejszają one wartości merytorycznej i mojej bardzo pozytywnej oceny całej rozprawy.

4. Ogólna ocena pracy

W recenzowanej rozprawie Doktorantka wykorzystwała różnorodne metody badawcze, od metod opisowych opartych na analizie literatury przedmiotu (w tym zwłaszcza anglojęzycznej) i różnorodnych materiałów źródłowych, po wybrane, proste metody statystyczne. Analizę oparła na bardzo bogatej literaturze przedmiotu (głównie polsko- i anglojęzycznej), licznych raportach, opracowaniach i bazach danych statystycznych publikowanych przez wiarygodne instytucje międzynarodowe. Autorka wykazała się umiejętnością wyboru odpowiednich danych liczbowych oraz mierników, właściwie pogrupowała zebrany materiał statystyczny i dokonała jego interpretacji.

Godną uznania jest umiejętność poprawnego prezentowania dotychczasowych osiągnięć teoretycznych i empirycznych innych Autorów. Doktorantka wykazała się doskonałą znajomością specyfiki badanych zagadnień, dociekliwością w poznawaniu istoty zjawisk, samodzielnością myślenia oraz umiejętnością poprawnego wyprowadzania wniosków z przeprowadzonych analiz.

5. Konkluzja

Pragnę podkreślić, że recenzowana dysertacja jest według mnie bardzo wartościowym opracowaniem naukowym. Rozprawa wzbogaca dotychczasową wiedzę i wnosi wiele nowych elementów do teorii ekonomii i praktyki szeroko pojętych międzynarodowych stosunków gospodarczych.

Doktorantka wykazała się pogłębioną wiedzą z zakresu prezentowanych w rozprawie zagadnień. Potwierdza to bezspornie Jej predyspozycje do prowadzenia badań naukowych.

Uważam, że wysiłki Pani mgr Kariny GRABOWSKIEJ zostały uwieńczone ważnym sukcesem naukowym. Uważam również, że wskazanym byłoby „upowszechnienie” tej wartościowej rozprawy, poprzez jej opublikowanie, jeśli nie w całości, to w przeważającej części.

Reasumując stwierdzam, iż recenzowana rozprawa pt. ***”Specjalne Prawa Ciągnięcia jako forma pieniądza międzynarodowego”***, spełnia wymogi merytoryczne i formalne stawiane rozprawom doktorskim w obowiązujących przepisach (*Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. ”Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz. U. 2018 poz. 1668) i wnoszę o jej przyjęcie oraz dopuszczenie Autorki do publicznej obrony.

E. Molendowski.

.....
Edward Molendowski